

EUSKAL LITERATURAREN KULTURA MAILA, NOIZTIK?

Euskal literaturagatik iritzi askotako gauzak entzun ditugu. Baina, gehien-bat eleiz liburuak eta herri literatura apala bakarrik ditugula esan ohi da, gainera, bigarrena ahozkoa soilki. Badakigu hau ez dala gezurra, baina maiz jardun izan da neurritik kanpora. Hortik aparteko literaturaren neurria adierazi zigun A. Irigaray-k *Esbozo bibliográfico de Literatura euscara profana* saiakeran («Principe de Viana», 98-99 zenbakiaren 133/159 horrialdeetan, 1965-ean). Baina euskal literaturaren zabalkundea beti labur izanen da, baita geure barnean ere.

Campion-ek esana, Arrese-Beitiak hornitu zuela gure literatura kultura mailara: «...nuestra lengua deja de ser popular y se eleva al rango de trascendente»; Isidoro Fagoagak berritu duenez *Los poetas y el país vasco* liburuaren 164 horrialdean. Behar bada, ez jakin gabe. Hala uste dugu. Gainera, horri berean aipatzen ditu beste zenbait poeta handi: Bilintx, Serafin Baroja, Otxalde, Etxahun eta Elizanburu. Baina ezta hau bakarrik. Fagoaga berak eskeintzen digu saiakera bakan bat Boletín de la R. S. V. Amigos del País delakoan (XXIV urtea, 3-4 zenbakia, 401/418 horrialdeetan, 1968) *La ópera vasca* izenez. Bertan, euskal operaren sustraiak XVIII-garren mendeko euskal antzerkietara daramazki. Eta, horrek, beste gabe gizurtatuko luke Arrese-Beitia euskal literatura kultura mailara jasotzaile bezala.

Detxepare, Oihenart, Axular, Etxeberri Sarakoa eta abar bereizte ezta aski. Hoziez gainera, hor daude XVIII-gn. mendeko antzerki hoiek (dakus, hauei buruz EGAN-en egin nuen aipamena: aurtengo 1-3 zenbakiaren 105/107 horrialdeetan), eta mende beretik, eten une gabe, esate baterako, XIX-garrenaren zehar goraka etorri zitzaigun lantze ekintza. Honen seme eta jarraile zan Arrese-Beitia. Besterik ez. Villasantek *Historia de la Literatura Vasca* liburuaren 284-ardionez, har-eman estuak izan zituen *Euskalerrria* aldizkariaren arima ziren: Arzak, Soroa, López Alén, Artolak eta abarrekin.

Bestalde, Campión berak, Arrese-Beitia-ren *Ama Euskeriaren liburu kantaria*-ri (Bilbao, 1900) egin zion hitzaurrean ez du uste hori azaltzen, eta jartzen dituan ideetan badirudi lehenagoko ekin-tzan zituela oinharriak. Eta, bere *Gramática de los cuatro dialectos literarios*-en (Tolosa, 1884) 16/22 horrialdeetan irakurtzen dena zeharo bestera da.

Puntu honetatik aparte, hor zehar esan direnak esan, liburu interesante iduritu zaigu *Los poetas y el país vasco*.

Euskal kulturari buruz erderaz ari diren literaturik gehienak agi-

rian dago euskal literaturaren mugimenduaren muintetik aski aparte bizi direla, anitzek gutxi eta txarto ezagutzen dutelarik.

J. S. M.